

Агротуризм в Україні: соціально-економічне значення

С.В. Тимчук, к.е.н., доцент

Уманський національний університет садівництва

Досліджено особливості розвитку агротуризму в умовах сільських територій різних регіонів України та закордоном. Проаналізовано нормативно-правові аспекти забезпечення розвитку агротуризму в Україні.

Исследованы особенности развития агротуризма в условиях сельских территорий разных регионов Украины и заграници. Проанализированы нормативно-правовые аспекты обеспечения развития агротуризма в Украине.

The features of development of agritourism are investigational in the conditions of rural territories of different regions of Ukraine and by a foreign countries. The normatively-legal aspects of providing of development of agritourism are analysed in Ukraine.

Агротуризм, який став засобом проведення вільного часу в сільській місцевості, набирає дедалі більшої популярності в рекреаційних регіонах нашої країни. Агротуризм можна розглядати, як проведення вільного часу в сільському середовищі, якому притаманна відповідна забудова, сільський побут, етнокультурний колорит місцевості тощо. Зелений він тому, що туристичні заняття у вигляді пішохідних і кінних прогулянок, спортивних та оздоровчих подорожей, хоббі-дозвілля (рибальство тощо) відбуваються в сільській місцевості серед живої природи.

Дослідженням проблем розвитку сільського зеленого туризму та його ролі в зайнятості сільського населення відображено в наукових працях Бойко Є.О., Т.Кальної-Дубінюк, В.Гловацької, Т.Мазур, Г.Михайліченко, Н.Осипчук, Н.Цвид та інших вчених. Проте недостатньо дослідженим залишається визначення соціально-економічного та нормативно-правового впливу агротуризму на розвиток сільських територій України.

За оцінками Спілки сприяння розвитку зеленого туризму в Україні, з понад шести мільйонів сільських житлових будинків кожний десятий може прийняти відпочивальників. Проте, за даними державних статистичних служб, 2012 р. було зареєстровано лише 230 фізичних осіб, що надавали такі послуги. Це майже нічого. Найбільше «зелених» садиб створено в Івано-Франківській області (158). У Львівській лише 31, в Чернівецькій 17. У 13 областях немає жодної, зокрема у південно-східній частині країни та на Київщині. Не більше

однієї-двох облаштовано на Вінниччині, Волині та Хмельниччині [3]. Для порівняння: у Польщі агротуризмом займаються близько 12 тис. господарств, у Франції, Англії й Німеччині – не менше 20 тис. у кожній країні. В Україні «приймаюча сторона» в основному зосереджена в традиційних туристичних регіонах: Криму, Приазов'ї й Карпатах, де й сконцентровані приблизно 90 % сільських туристичних садиб.

Поняття сільський туризм охоплює широкий спектр видів відпочинку у сільській місцевості (власне сільський туризм), а також орієнтований на перебування в агрооселях відпочинок (агротуризм). Поняття екоагротуризм поєднує в собі риси всіх вищеназваних видів туризму. За кордоном найбільш успішні аграрні підприємства та агрооселі паралельно займаються агротуризмом та сільськогосподарською діяльністю.

Сільський туризм і його різновидність агротуризм мають багато спільного з екотуризмом і часто відповідають багатьом його пріоритетам, зокрема: збереження природничого та культурного середовища, підтримка добробуту місцевої громади, постачання туристам харчів з місцевих продуктів. У сільських місцевостях організовують відвідувачам багато додаткових послуг, що включають екотуристичні програми: кінні та велосипедні прогулянки, маршрути по знакованих стежках у національних і ландшафтних парках, природничі подорожі, збирання ягід та грибів. Але сільський туризм (агротуризм) і екотуризм відрізняються основними цілями використання вільного часу, їхня головна різниця полягає у базових мотивах подорожування.

Агрооселя виступає передумовою й основою туристичного продукту сільського туризму. На її базі формується пакет сукупних послуг клієнту: туристично приваблива місцевість, традиції та звичаї сільської гостинності у даній місцевості, історико-культурна спадщина, гастрономічне розмаїття тощо. Неабияке значення має суспільний імідж місцевості, а також сприятливі ціни. За визнанням експертів UNWTO, сільський зелений туризм - найдинамічніший сектор світового туристичного господарства. Обсяги надання агротуристичних послуг у постіндустріальних країнах у 2-4 рази перевищують обсяги зростання готельної бази та курортного сервісу в цих країнах [2].

Соціально-економічне значення розвитку сільського зеленого туризму в контексті сучасних пріоритетів розвитку сільських територій України полягає в тому, що він:

- стимулює розвиток тих селянських господарств, які займаються зеленим туризмом як видом підсобної діяльності;
- активізує розвиток місцевої інфраструктури;

- сприяє збуту надлишків сільськогосподарської продукції, збільшуючи додаткові прибутки селян і відрахування в місцеві бюджети;
- активізує місцевий ринок праці, підвищує зайнятість, затримує молодь на селі, зменшуючи потребу в закордонному заробітчанстві;
- слугує охороні туристичних ресурсів, насамперед збереженню етнокультурної самобутності українців і усіх громад етнічних меншин нашої держави;
- створює можливості для повноцінного змістовного відпочинку незаможної верстви людей;
- позитивно впливає на підвищення культурного рівня й екологічної свідомості мешканців села [1].

В останні роки питання санації депресивних аграрних територій дедалі частіше висвітлюються у контексті ширшої проблематики розвитку сільських територій. Окремі аспекти розв'язання проблем депресивних аграрних територій знайшли відображення у «Державній стратегії регіонального розвитку України на період до 2015 р.» та в «Загальнодержавній програмі соціально-економічного розвитку українського села на період до 2015 р.». Зокрема, у першому із зазначених документів розвиток туризму та рекреації розглядається як один із напрямів диверсифікації економічної діяльності та зростання рівня зайнятості населення у сільській місцевості.

Загальнодержавна програма соціально-економічного розвитку українського села на період до 2015 р. містить спеціальний розділ (.№4) «Державна підтримка розвитку депресивних територій», в якому головною метою підтримки проблемних сіл і адміністративних районів визначено подолання депресивного стану та забезпечення їх пріоритетного розвитку в межах державної регіональної політики шляхом: 1). визначення заходів подолання депресивного стану проблемних сіл та адміністративних районів; 2). визначення переліку, обсягів робіт і джерел фінансування соціальної інфраструктури сільських територій; 3). внесення доповнень до Законів України «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», «Про фермерське господарство», які забезпечували б урахування специфіки сільської місцевості при визначенні депресивних територій і сільських населених пунктів, стимулюванні їх розвитку; 4). розробка типових заходів державної підтримки вразливих категорій сільських населених пунктів і адміністративних районів, передусім тих, яким надаватиметься статус депресивних; 5). запровадження гарантій і пільг особам (сім'ям), які проживають на депресивних сільських територіях, а також тим, які

будуть в установленому порядку переселятися до них з метою відродження сільськогосподарського виробництва.

Згідно з додатком до «Загальнодержавної програми соціально-економічного розвитку українського села на період до 2015 р.», на фінансування заходів, пов'язаних із розвитком агротуризму та сільського зеленого туризму, упродовж 2007-2015 рр. передбачається залучити 19,4 млн. грн., з яких частка державного бюджету має становити 23,2%, місцевих бюджетів - 10,3% [4].

Водночас розвиток сільського зеленого туризму не лише у проблемних, а й у будь-яких регіонах України, ускладнюється кількома обставинами, головними серед яких є невизначеність нормативно-правової бази, зокрема відсутність закону «Про сільський зелений туризм», низька активність жителів сільських громад в організації власного бізнесу, відсутність у них досвіду такого виду діяльності тощо. Частково окремі проблемні аспекти надання послуг у сфері сільського зеленого туризму усунула Постанова Кабінету Міністрів «Порядок надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)».

Агротуризм в Україні із кожним роком набуває все більшої популярності. Він дає змогу, з одного боку, активізувати малозабезпечені верстви населення, які можуть розраховувати на відносно дешевий відпочинок, а з іншого боку - сприяти розвитку селянських господарств, які надають агротуристичні послуги. Дедалі нові споживацькі сегменти громадян нашої країни переорієнтовуватимуться у своїх туристичних потребах й обиратимуть для активного відпочинку мальовничі й багаті місцевими агорекреаційними ресурсами.

Список використаних джерел

1. Горьовий В.П. Тимчук С.В. Менеджмент фермерських господарств [текст]: навч. посіб. / За ред. В.П.Горьового – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 366 с.
2. Бойко Є.О. Роль зеленого туризму в розвитку сільських територій / Є.О.Бойко, О.С.Бойко / Економіка. Управління. Інновації. - 2010. - №1 (3).- С. 257-261.
3. Ільїна М. Затишок зеленої садиби / М. Ільїна //Сільські вісті. – 22 липня 2014 р. – № 79.
4. Петенко І.В. Туризм як чинник розвитку депресивних регіонів України / І.В. Петенко, А.В. Петенко/ Вісник ДІТБ, 2013. – №17. – С. 120- 123.